

IRODALMI ÉRTESITŐ.

Dr. Kőváry László legújabb műve : „*Magyarország története nemzetközi helyzetünk szempontjából*“ 2-dik füzetében is megjelent a következő tartalommal : „Fennmaradásunkért való küzdelmünk az Árpád utódok alatt 1038—1301.“ Nagy 8r. 87—198. l.

E legérdekesb kort, az Árpádház boldog uralkodását és gyászos kihalását tárgyalja beható ismerettel és széles látókörrel tudós történetírónk. A jövő év a halhatatlan honszerző Árpád halálának ezeréves fordulása. E nevezetes emlékünnepre jelent meg e mű az Árpádházról, mely történetírónk Nestorának hazafias érzését oly szépen tanusítja. E legújabb munkája a néhány éve feltűnt „A millennium lefolyásának története“ mellé, annak méltó párjaként sorakozik.

K.

Essex—Hall Year Book 1906. Szerk. *Bowie Copeland W.* a brit és külföldi unitárius társulat titkára. Az angol unitáriusok Névkönyve mind teljesebb tartalmat és formát nyer Bowie titkár szerkesztésében. A berendezés beszédessé teszi a Névkönyvben a száraz adatokat. És a hol a tárgy természete engedi, egyes rovatok tanulságos olvasmányokként vannak megírva. A külföldi unitáriusokról szóló rovat megállapítja azt a tényt, hogy unitárius egyházközségek Európán, Amerikán, Ausztrálián kívül, vannak Ázsiában és Áfrikában is; Ázsiában India és Japánban, Áfrikában a déli angol gyarmatokon.

A politikai helyzet 1906 január elején ezimen *Bodnár Zsigmond*, budapesti egyetemi magántanár egy füzetet irt. Cziméből azt lehetne következtetni, hogy politikai mű; de nem az, hanem böleseleti. Az ő „erkölesi törvény“ elméletét alkalmazza a jelen politikai viszonyokra. A mostani állapot a Hobbes mondását idézi emlékeztetőbe : Bellum omnium contra omnes. A királyi tekintély és a nemzet creje nyer összehasonlítást. Akár egyezik az olvasó böleselelnk fejtegetéseivel, akár nem, füzete gondolkodásra keltő. Phythikus nyilatkozatai erre elég anyagot nyujtanak. Végén a sionis-

musról (cionismus) is szól, melyben nem nagyon bízunk, abban t. i. hogy a zsidók régi hazájokban a nemzeti államot felállíthatnák.

Az evangélium, mint a XX. század fegyvere. Irta *Perczelné Kozma Flora*. Budapest. 15 l. Ez értekezés újabb adalék arra, hogy írózó theologiai eszmékkal szívesen és avatott tollal foglalkozik. Azzal kezdi, mint egykor a port-royal iskola hívei, hogy a társadalom reformját az egyének reformjával kell megindítani. És erre a legalkalmasabb a Krisztus evangéliuma. Nem a dogmák, hanem az evangélium az, mely az egyént leginkább segíti a benső-harez megvívásában. Sem dogmák, sem bölcséleti elméletek nem érnek semmit, ha az „ősphilosophia“, az evangéliumi erkölcs hiányzik. „Az egy Istent imádó, érző, hívó, Krisztust követő ember jelzi legérthetőbben a szerényen és békésen működő, építő hatású demokratikus munkát“. Ez a Perczelné füzeté és ez irányban törekszik munkálni is.

A reformatio vallástörténeti jelentősége. Irta *Rohoska József* sárospataki theol. tanár. Sárospatak, 1905. Ára 80 fillér. A reformatio nagyszerű jelenség az emberi művelődés történelmében. A vallás a külső ritualismus szolgálatába volt hajtva, Jézus vallásának lényege háttérbe szorult s belétevedt az egyházi dogmák és cultusbeli szertartások tömkelegébe. A Jézus vallásának lényege: a szeretet törvénye. A keresztény vallást ismét a maga lényegében mutatni fel a világ előtt, ez a reformatio mozgalma. A katholicismust nevezhetik „nagyszerű rendszernek“, mint autokratikus gépezetet, de a nagyszerű rendszer maga a szeretet vallása és annak gyakorlata. A reformatio nem végződött bé az első reformátorokkal, az folytatódik ma is, hogy a kereszténység visszavezetessék a Krisztushoz. „Visszavezetni a kereszténységet a Krisztus elveihez és elvezetni a világot a Krisztus vallásához: ez a reformatio folytatásának, a következő évszázadok reformatori munkásságának célja és feladata“. Mindezekről szerző világos nyelven szól és oly hangon, melyből az igazság szeretete s a meggyőződés ereje érzik ki, mely megkapó.

Józan Miklós, budapesti unitárius lelkész Dávid F. egyll. felolvasásokat adott ki: Keresztény renaissance. Stromp Lászlótól. Testvériség (költ.) Józan M. A nép lelke. Benedek Elektől. Tolstoy és a szabadelvű egyházak. Perczelné Kozma Florától. Az ev. békesség a legfőbb jó. Haypál Benőtől. Versek. Szaboleska Mihálytól. Channing és Renan. Bodnár Zsigmondtól. (Nem annyira Channing és Renan adja, mint inkább az ifjú Renan Channingről). Ima. Józantól. Üdvözlő beszéd. Ürmösy M.-tól. Válasz Ferencz J. püspöktől. Háladatosság. Bogyai Kálmánétól. Dr. Martineauról. Józan M.

Theologiai szaklap számai most a polgári év szerint jelennek meg, negyedévenként. Az 1906-i 1. sz. tartalma: Ninive. Hornyánszky Aladártól. A főisk. rendszeres theol. seminariumok feladata és módszere Pröhle Károlytól. A szorosabb értelemben vett egyházi beszéd; gyakorlati bibliamagyarázat és homília. Csiky Lajostól. A tört. kritikai theol. irány. Mayer E.-tól. Tamás följegyzése Raffaj Sándortól. Könyvismertetés. Előfizetési ára évi 6 kor. Theologusoknak 4 kor., mi Raffaj Sándor szerk.-hez küldendő Pozsonyba.

Pályázat egyházi beszéd megírására. *Dr. Bedő Albert*, ny. államtitkár, egyházunk illustris s áldozatkész tagja újabban ismét pályadíjat tűzött ki egyházi beszéd írására, s az Egyh. Képv. Tanács a következő pályázati hirdetést bocsátotta ki:

Az őszi hálaadó ünnepre népszerű nyelven unitárius egyházi beszéd irandó a protestáns hitélet szabadelvű irányának szellemében s a nép vallásos hitének és erkölcsi érzésének serkentésére.

A beszéd terjedelme Cicero betűkkel nyomtatva nyolczad alakban legfeljebb 12—16 oldalra terjedhet.

A pályadíj száz korona, mely a bírálat kihirdetése után csakis abszolút becsü eredeti beszédnek adatik ki.

A bírálat eredményét az 1906 évi egyházi főtanácsoson hirdetik ki; a bírálatot pedig az Egyházi Képvisező Tanács által a kolozsvári unitárius kollegiumban tanító, felszentelt tanárok és lelkészek köréből, az Egyházi Képvisező Tanács által választott 3 tagú bíráló bizottság teljesíti.

Pályázhat minden felszentelt unitárius pap, kivéve az előbb említett kollegiumban tanító papokat és tanárokat.

A pályaművek idegen kézzel irandók le és jeligével látandók el, szerző neve pedig külön borítékba zárandó s ez a boríték a pályamunka jeligéjével látandó el.

A pályaművek 1906. évi augusztus hó 1-ig posta útján az unitárius püspöki hivatalhoz küldendők be, később beérkező művek pályázatra nem bocsáttatnak.

A pályamű a nyertes szerző tulajdona marad, de a „Keresztény Magvető” czimű unitárius folyóiratban kiadatik.

Nyomatásban már megjelent beszédek nem versenyezhetnek.

KÜLÖNFÉLÉK.

Magyarországon a mult év a zavaros politikai viszonyok által volt lekötve. Mindenik egyház a maga rendes gyűléseit megtartotta, de feltűnőbb mozzanat alig fordult elő. A reformátusok két-izben zsinati gyűlésre is összejöttek, hogy újra átvizsgálják és javítsák egyházi törvényeiket. A protestans egyházak állami dotatiojának emelése, mely ezelőtt pár évvel megindult, szünetelt; sok más állami érdekkal együtt háttérbe szorított. Ily ügy tárgyalásáról az országgyűlésen nem lehetett szó. Oly viszonyok állottak elő, hogy a klerikális párt is távolabbi ezéjait csakugyan távolabbi időre hagyva, más pártokkal egyesült közjogi harezokra. Maga az államkormány eddig szokatlanul oly elemek szövetségét kereste, melyeknek szereplése vallási szempontból éppen nem mondható örvendetesnek. A nemzetközi atheista socialista párt jutott időnként előtérbe. Az unitárius egyházban a mult évről figyelmet érdemlő mozzanat, a tordai gymnasiumnak, mely több száz évig szolgálta a nemzeti művelődés ügyét, de pár évig más alakban létezett, ismét helyreállítása.

Németországban a mult évben több szabadelvű lelkész ellen végzést mondtak ki a consistoriumok és hibáztatták szabadelvűségükért. De a közérzület e végzések ellen tiltakozott. A miveltség azokra azzal felelt, hogy még nagyobb pártolásban részesítette a szabadelvűek egyesületét, a Protestantenvereint. Sőt újabb hasonló egyesületeket hozott létre és „a vallástörténelmi népies könyvek“ kiadására százezeren irtak alá s a szabadelvű lapokra is még többen, mint azelőtt. És a Protestantenverein központját Kaiserslauternből Berlinbe tették át.

Bajorországban a klerikálisok a politikai liberalismus és a protestantismus iránt engedékenyebb magatartást látszanak tanúsítani. A mult évben a socialdemokratákkal szövetkezve, a képviselőházi választásokon többséget nyertek a liberális párttal szemben. A protestansok azt hitték, hogy a klerikális párt győzelmével még rosszabb idők fognak következni rájuk. De maguk a klerikálisok